

21.12.2006

Dnro 1817/4/06

Ratkaisija: Oikeusasiamies Riitta-Leena Paunio

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Juha Haapamäki

ESITUTKINNAN KESTO

1

KANTELU

Kantelija arvosteli oikeusasiamiehelle 30.5.2006 osoittamassaan kirjeessä häneen kohdistuneen esitutinnan kestoja. Hän kertoi olleensa esitutinnan kohteena kevästä 2001 asti, jolloin hän oli myös ollut kymmenisen päivää vangittuna. Kantelija kertoi, että hän oli antanut loppulausuntonsa asiassa joulukuussa 2004, eikä hänelle vielä ole ollut tietoa siitä, että esitutkinta olisi päättynyt. Hän katsoi, että esitutkinta on ollut vireillä kohtuuttoman pitkään, mikä on myös Euroopan ihmisoikeussopimuksen vastaista. Jos esitutkinta on jo lopetettu, siitä on lainvastaisesti jätetty hänelle ilmoittamatta.

3

RATKAISU

3.1

Tapahtumatietoja

Kantelussa esiin otettu rikosilmoitus on kirjattu keskusrikospoliisissa syyskuussa 2000. Kantelijan mukaan hän on tullut tietoiseksi esitutkinnasta keväällä 2001, kun häneen on kohdistettu pakkokeinoja. Asian tutkinnanjohtajana on 8.1.2002 lukien toiminut A. Saadun selvityksen mukaan asia on siirtynyt syyttäjän harkittavaksi elokuussa 2005. Vantaan kihlakunnan syyttäjäsastolta puhelimitse 20.12.2006 saadun tiedon mukaan sen syyteharkinta on edelleen kesken.

Kysymys ei kuitenkaan ole ollut vain edellä mainitun yksittäisen (sinälläänkin jo laajan) rikosilmoituksen esitutkinnasta. Samassa yhteydessä tutkittu myös muita, saadun selvityksen mukaan samaan kokonaisuuteen liittyviä rikosepäilyjä. Kihlakunnansyyttäjän selvityksen mukaan asiakokonaisuudessa on kantelun tarkoittaman esitutkinnan jälkeen tullut syyteharkintaan materiaalia syyskuussa 2005 ja viimeinen osio huhtikuussa 2006.

3.2

Kannanotto

Kantelun tarkoittama asian esitutkinta on siis jo päättynyt. Laki ei edellytä, että asian siirtymisestä syyteharkintaan ilmoitetaan asianosaisille. Esitutkintalain 47

§:n mukainen ilmoitusvelvollisuus koskee vain tilanteita, joissa esitutkintaa ei toimiteta tai se keskeytetään taikka se lopetetaan (siirtämättä asiaa syyteharkintaan). Tältä osin asiassa ei ole menetelty virheellisesti.

Esitutkintalain 6 §:n mukaan esitutkinta on toimitettava ilman aiheetonta viivytystä. Esitutkinnan viivytyksetön toimittaminen palvelee niin rikosten asianosaisten oikeusturvaa kuin esitutkinnan tuloksellisuuttakin. Asianmukainen ja ripeä esitutkinta on tärkeää koko rikosoikeudellisen järjestelmän toimivuuden ja uskottavuuden kannalta.

Esitutkinnalle ei voida asettaa yleistä enimmäisaikaa. Arvioitaessa esitutkinnan keston hyväksyttävyyttä on otettava huomioon asian laatu, laajuus ja muut sen yksilölliset erityispiirteet. Myös yksittäisestä esitutkinnasta riippumattomat ulkoiset tekijät, kuten esimerkiksi käytettävissä olevat tutkintaresurssit sekä poliisin velvollisuus asettaa tehtävänsä kiireellisyysjärjestykseen, vaikuttavat tosiasiallisesti esitutkintojen keston. Selvää kuitenkin on, että poliisin tulee toimittaa esitutkinta ennen syyteoikeuden vanhentumista siten, että syyteharkinnallekin jää kohtuullinen aika.

Puheena oleva esitutkinta on kestänyt viitisen vuotta. Esitutkinta on mielestäni kestänyt huomiota herättävän pitkään.

Tutkinnanjohtaja A:n selvityksessä on tuotu esiin useita seikkoja, jotka ovat pitkittäneet kyseistä esitutkintaa. Asia on ensinnäkin kiistatta ollut poikkeuksellisen laaja ja myös ilmeisen monimutkainen. Kantelun tarkoittamaan esitutkintaan on liittynyt muita asioita ja kihlakunnansyyttäjän mukaan kokonaisuaineiston laajuus on ollut n. 8 300 sivua. Esitutkintalain 5 §:n mukaan asia on esitutkinnassa valmisteltava siten, että todistelu voidaan pääkäsittelyssä ottaa vastaan yhdellä kertaa. Saadun selvityksen perusteella minulla ei ole aihetta epäillä, etteikö ole ollut perusteltua käsitellä selvityksissä esiin tuotuja rikosepäilyjä yhdessä.

Lisäksi esitutkintaa ovat viivyttäneet mm. kansainväliset oikeusapupyynnöt. Suomen viranomaisten mahdollisuudet vaikuttaa niiden aikatauluihin ovat rajalliset – tässä tapauksessa oikeusapua on kiirehdittykin. Lisäksi muun muassa syyttäjän vaihtuminen ja lisäajat loppulausuntopyynnöille ovat selvitysten mukaan venyttäneet käsittelyaikaa.

Kaiken kaikkiaan en käytettävissäni olevan selvityksen nojalla katso tulleen esille aihetta epäillä, että esitutkinta olisi viipynyt sellaisesta tutkinnanjohtajasta tai tutkijoista johtuvasta syystä, joka edellyttäisi esitutkinnan viipymisen syiden selvittelyä tarkemmin kuin mitä jo saaduista selvityksistä käy ilmi. Käsitykseni mukaan asiassa ei ole tullut ilmi sellaista yksittäisen viranomaisen tai virkamiehen lain tai velvollisuuksien vastaista menettelyä, johon oikeusasiamiehen olisi puututtava.

Tämä ei kuitenkaan poista valtion vastuuta siitä, että jokaisen on jo perustuslain 21 §:n mukaan saatava asiansa käsiteltyksi ilman aiheetonta viivytystä. Euroopan ihmisoikeussopimus puolestaan edellyttää oikeudenmukaisen

oikeudenkäynnin osana sitä, että asian käsittelyaika on kohtuullinen. Epäillyn kannalta arvioiden ei liene juurikaan merkitystä, minkä viranomaisen toimenpiteistä on johtunut, että esitutkinta on pitkittynyt. Kantelija näyttää saaneen tiedon rikosepäilyistä viimeistään maaliskuussa 2001 eikä asian syyteharkinta ole vielä valmistunut puhumattakaan mahdollisesta oikeuskäsittelystä ehkä useammassakin oikeusasteessa. Tästä näkökulmasta rikosprosessin kesto on mielestäni jo nyt ongelmallisen pitkä. Lopullista arviota ei kuitenkaan vielä ole tehtävissä, kun asian käsittely on kesken.

Joka tapauksessa myös Suomen valtio voi joutua vastuuseen rikosasian pitkästä käsittelyajasta sinänsä riippumatta siitä, voidaanko kenenkään yksittäisen virkamiehen osoittaa menetelleen moitittavasti. Viitataan esimerkiksi Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen päätökseen, jossa katsottiin Suomen rikkoneen Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklassa turvattua oikeutta saada rikosjuttu käsiteltyksi kohtuullisessa ajassa (Kangasluoma vs. Suomi 20.1.2004). Tuossa päätöksessä katsottiin talousrikosasian yli seitsemän vuotta kestäneen kokonaiskäsittelyajan olleen kohtuuttoman pitkä – erityisesti moite kohdistui esitutkinnan ja alioikeusvaiheen keston. Korostan kuitenkin, että jokaisen tapauksen käsittelyajan kohtuullisuutta tulee arvioida kunkin asian erityispiirteiden pohjalta. Mainitusta Kangasluoma-tapauksesta tai ihmisoikeustuomioistuimen käytännöstä muutoinkaan ei sinällään voida vetää mitään ehdottomia aikarajoja.

Korostan tässä yhteydessä myös sitä, että esitutkinnan jälkeisessä rikosasian käsittelyssä tulisi asian kiireellisyyttä harkittaessa aina ottaa huomioon se, kuinka kauan asia on jo viipynyt. Pitkään esitutkinnassa syystä tai toisesta ollut asia olisi siten käsiteltävä mahdollisimman ripeästi syyteharkinnassa ja pyrittävä saamaan mahdolliseen tuomioistuinkäsittelyyn nopeasti. Näin voitaisiin vähentää asianosaisille käsittelyn viipymisestä aiheutuvaa haittaa. Viranomaisen tulisi siis katsoa asiaa myös omaa sektoriaan laajemmasta näkökulmasta. Tähän kuuluu myös riittävien voimavarojen turvaaminen, jotta asian käsittely ei tästä syystä kohtuuttomasti viivästy.

Ottamatta kantaa nyt käsiteltävänä olevaan tapaukseen totean myös yleisesti, että korkein oikeus on ratkaisussaan KKO 2005:73 ottanut kantaa oikeudenkäynnin keston (mukaan lukien esitutkinta) vaikutukseen rangaistuksen määräämisessä. Ratkaisussa katsottiin oikeudenkäynnin kestäneen kohtuuttoman pitkään ja loukanneen asianosaisten oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin. Muun muassa Euroopan ihmisoikeussopimukseen viitaten korkein oikeus katsoi, että tästä hyvityksenä vastaajat oli tuomittava lievempään rangaistukseen (ks. myös KKO 2006:11 ja KKO 2004:58).

Kantelun tarkoittama tapaus ei edellä lausutun nojalla anna minulle aihetta muihin toimenpiteisiin kuin että kiinnitän keskusrikospoliisin ja valtakunnansyyttäjänviraston huomiota edellä esittämiini näkökohtiin.